

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОГО ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ

Поступове зростання демократичних тенденцій суспільно-політичного життя, високий рівень політизації суспільства актуалізує в людях потребу ефективної переконуючої комунікації, що, безумовно, становить фундамент професіоналізму не лише юриста, а й багатьох інших гуманітарних кадрів демократичної України. Саме у вузі процес соціалізації особистості набуває громадянської визначеності, оскільки, окрім включення студентів у різноманітні види соціальних стосунків як активного суб'єкта, зокрема, спрямування власних зусиль на пізнання, формування ціннісних життєвих орієнтирів, реалізацію комунікативного діяння, також передбачається їх спеціалізація [1, 87-98].

На нашу думку, виховання культури ділового спілкування майбутнього юриста вимагає формування спеціальних умінь студента. З цією метою у навчально-виховний процес Херсонського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ було включено спецкурс «Ділове спілкування юриста», покликаний формувати мисленнєво-мовленнєву та комунікативну культуру студента.

Моделювання навчального процесу у вузі передбачає системний підхід як спосіб вивчення, аналізу й узагальнення юридичних фактів та явищ у діалектичному процесі пізнання. Спецкурс «Ділове спілкування юриста» акумулює найважливіші здобутки цілого комплексу гуманітарних наук і виступає як культура соціальної взаємодії, що закономірно базується на глибоких знаннях психології людини та принципів формальної логіки, етичної й естетичної освіченості, умінні створювати комунікативне досконале мовлення, розуміти його та адекватно оцінювати.

Запропонований спецкурс передбачає ознайомлення студентів з

основними теоретичними поняттями та категоріями навчальної дисципліни, забезпечує моральні передумови ділового спілкування, колективне обговорення ділових проблем, різновиди і структуру публічного мовлення, специфіку судового красномовства, сучасні риторичні методи аргументування і контраргументування тощо.

Крім класичних методів, ефективними методами у формуванні комунікативної особистості студента виявилися такі: метод рольових та ділових ігор, метод словесної дії, розв'язання ситуативних завдань, творчі конкурси, мікровиступи на задану тему, виступи-імпровізації, самоаналіз та рецензування (індивідуальна та колективна рефлексія), метод тестування, відеотренінги, відеопрактикуми тощо.

Реалізація змісту, форм та методів навчання передбачається навчальним планом, програмами, методичними рекомендаціями, які розроблялися авторами для системи вищої освіти. Відзначимо, що серед сукупності комунікативних навичок та умінь, якими повинен володіти кожен високопрофесійний юрист, ми виділили монологічну, діалогічну та полілогічну форми усної переконуючої комунікації. Зокрема, вимагає серйозної фахової уваги підготовка юриста у плані здобуття умінь полемічної майстерності, теорії та практики аргументації виступу, логічної культури мислення та ін.

Опитування студентів про їх комунікативну підготовку на першому курсі навчання виявило низький результат — біля 14 %. Перспективним шляхом ліквідації дефіциту комунікативної культури юристів як органічної складової їхньої фахової підготовки, на нашу думку, є поетапна система формування комунікативної культури особистості майбутнього. На нашу думку, встановлення рівня комунікативної обдарованості студентів юридичних навчальних закладів, якісний профвідбір методом експертної оцінки, самооцінки на інтуїтивному рівні дає якісні результати, виходячи із таких основних показників: культура мислення (логічна культура); культура мовлення (лінгвістична культура), техніка мовлення; культура спілкування з аудиторією (психолого-педагогічна культура). Високий, середній та низький

комунікативні рівні підготовки студентів молодших курсів виявляють виразну тенденцію до середнього рівня володіння усно-мовною комунікацією. Відзначимо, що мотиви, інтереси, здібності студентів до оволодіння мистецтвом красномовної комунікації, виконавсько-мовленнєвою діяльністю динамічно змінюються до третього курсу навчання.

Формуючий експеримент з виховання комунікативної особистості студентів юридичного профілю передбачав такі фази: від засвоєння студентами основних вимог до ораторської творчості, через визначення її місця й сутності у професійній діяльності, через формування необхідних умінь — до організації навчально-пошукової творчості студентів з метою виголошення промов різного жанру, виду й спрямування, з використанням елементів переконуючої майстерності, із виявленням умінь саморефлексії. Така динаміка рівнів практичних умінь студентів лежить в основі методу трансформації своїх ораторських умінь у фаховій діяльності з метою повнішої інтелектуально-емоційної, емоційно-художньої, духовної реалізації особистості демократичного суспільства.

Узагальнення результатів педагогічного досвіду та експерименту, відповідно до розробленої авторами концепції, показало, що у студентів експериментальних груп значно зріс інтерес до майстерності ділового спілкування (87%). Захист реферативних робіт на юридичному факультеті виявив, що студенти отримували вищий бал не лише за зміст роботи, але й за уміння захистити її, точно й ґрунтовно відповісти на запитання, уміло поєднуючи зміст і форму презентації дослідження в усній переконуючій комунікації (68%).

У цілому можна зробити висновок про те, що розвиток суспільства, яке ставить на чільне місце формування культури комунікативної особистості юриста, має значний духовно-інтелектуальний потенціал, бо практика спілкування виступає активним фактором в організації стабілізуючого культуротворчого фактора демократичної держави. Тому кожен мовець, незалежно від сфери усної переконуючої комунікації, повинен відчувати високу

відповідальність за словесний вчинок, словесну дію, бо у широкому розумінні комунікація переймається проблемами впливу мислення на свідомість, буття, екзистенційну дійсність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Васянович Г.П., Онищенко В.Д. Ноологія особистості: Навчальний посібник для студентів і викладачів. — Львів: «Сполом», 2007. — 217 с.
2. Сагач Г.М. Слово животворяще (духовні засади педагогічної риторики) / Навчальний посібник з педагогічної риторики для вищих і середніх навчальних закладів України. — К.: Пошук. — 2000. — 286 с.
3. Україна на рубежі ХХІ століття. Державна національна програма «Освіта». — К., 1992. — С. 16.